

ROSTLINA JE PRO STAVAŘE NEPŘÍTEL

LIBOR MUSIL (57) je šéfem rodinné firmy ze Slavkova u Brna Liko-S. Loni tu otevřel první „živou“ výrobní halu na světě, jejíž zelená fasáda funguje jako kořenová čistička odpadní vody. Je přesvědčen, že jednou budou mít všechny panelové domy i fabriky zelené střechy a budou se utápět mezi stromy. „Jen abychom se do té doby neupekli,“ podotýká.

Text: Olga Myslivečková **Foto:** David Turecký

Seděli jsme v posledním patře sedmadvacetipatrové City Tower na Pankráci a obdivovali výhledy na Prahu. Pak nám pohled sklouzl dolů. „Tam by se mělo vysázet hodně stromů a střechy paneláků zazelenit, aby domy nefungovaly jako radiátory. Podívejte se na tu školu a hřiště s umělým trávníkem! A to dopravní hřiště! Kdyby uprostřed něho bylo více keřů. Také by mezi domy mohla být nějaká vodní plocha, to by byla nádhera! Pankrácké klima by se tím zlepšilo a tolik by tu neprořukovalo. Více zeleně by pohladilo i oči,“ neodpustil si okomentovat Libor Musil, šéf rodinné firmy Liko-S.

Bydlíte v zeleném domě?

V Praze bydlím v totálně nezeleném domě. Koupili jsme si s manželkou byt tady vedle ve věžáku. Dům je opravdu špičkově udělaný, ale zeleň nám obsta-

rávají dvě kytky, které jsme si do něho přinesli. Jsme v Praze dva tři dny v týdnu, pak se vracíme na Moravu.

Tam už se to víc zelená?

Náš baráček, který stojí u lesa za malou vesnicí, je začátkem našeho zeleného příběhu. Když jsme jej začali před deseti lety stavět – a trvalo nám to tři roky, protože stále nebyl čas –, museli jsme mít čističku, protože tam nebyla kanalizace. Tehdy jsme hodně jezdili po stavebních veletrzích a na nich jsem si všiml, jak v Rakousku a v Německu pečují o vodu, a viděl jsem tam první kořenové čističky. Zaujalo mě to a hned jsem začal u nás hledat výrobce. Ale nikdo je nedělal. Rozhodl jsem se, že nenechám vrčet nějaký stroj u lesa, kde žije zvěř, když příroda umí sama vodu vyčistit, a chtěl jsem změnit stavební povolení. K tomu se ovšem musela vyjádřit i paní inženýrka z Pováří Morava. „Kořenovku mít nebudete, protože nefunguje. Jedině přes moji mrtvolu,“

pravila. Kořenovou čističku máme a paní inženýrka stále žije. Musel jsem se spojit s výzkumným týmem z Brna, který jí půl roku vysvětloval, že nemá pravdu. Když už jsme měli kořenovku, udělali jsme i jezírko. Každou novou stavbou hrubě narušíte ekosystém, ale my jsme jej vylepšili, akumulovali jsme vodu, která tam předtím nebyla. Po čase jsme zjistili, že jsme kus jihomoravské stepi proměnili. Zelenou fasádu ale nemáme, jen střechu.

Koho napadlo vsadit na experimentální „živou“ stavbu?

Přišel za mnou syn Honza, který se vrátil ze studií v Británii a převzal ve firmě divizi montovaných příček, s tím, že bychom měli oddělit vývojáře od provozu a něco jim postavit bokem. Oni ti vývojáři raději chodili do provozu, než by něco nového vymýšleli. A protože hned vedle fabriky byla louka, spíše vyprahlý pozemek, rozhodli jsme se, že tam postavíme administrativní a vývojové centrum, ve kterém se

V roce 2015 v Česku zelené fasády nebyly. Firma Liko-S se svým zeleným vývojovým a administrativním centrem, které navrhl architekt Zdeněk Fránek a jež se jmenuje Liko-Noe, byla první.

Ltbor Musil je majitel a šéf firmy Liko-S, která mimo jiné dodává zelené fasády. Po zimě se musí vyměnit deset až dvacet procent rostlin, jimiž je budova osazena.

jim bude líbit a lépe myslet. Tenkrát byl náš areál tvrdě účelově postavený, okolo vybetonované plochy, k přírodě měl daleko a začínala etapa horkého počasí. Co kdybychom postavili zelený barák, který okolí ochladí? A protože tam není kopec jako u nás u lesa, rozhodli jsme se jej simulovat a vodu čistit na fasádě.

Autorem centra je architekt Zdeněk Fránek. Jak jste se seznámili?

Potřebovali jsme spravit dům, který jsme opouštěli a nikdy nedodělali. Měla se do něho nastěhovat dcera, protože jsme odcházeli na ten kraj lesa. A zrovna v nějakých novinách byl článek, v němž architekt Fránek říká: „Prosadit u nás dobrou věc je neuvěřitelná pakárna.“ To mě oslovilo. „Musí to být dobrý chlapík,“ pomyslel jsem si. Zavola jsem mu a on přijel. Padli jsme si do oka, a tak jsem mu navrhl, že bychom vývojové středisko mohli postavit spolu. Tu myšlenku krásně architektonicky ztvárnil.

Za jak dlouho se vám podařilo objekt postavit?

To byl také experiment. Rád si stavím hranice, které překonávám. Ale nikdy ne sám. (směje se) Šel jsem za vedoucím divize: „Haly stavíme tři měsíce, co kdybychom tentokrát zvládli postavit středisko tak rychle jako Čiňani?“ – „Čiňani, jo?“ našťavaně reagoval. Našel jsem si na internetu, že před Světovou výstavou v roce 2010 postavili dělníci patnáctipatrový hotel v Čchang-ša za šest dní. „Zkuste, kluci, poprvé v životě připravit ne denní a týdenní harmonogram, ale hodinový a minutový.“ Měli jsme opravdu šikovného stavbyvedoucího a dobrý tým, tak jsem věřil, že to dokážou. Předložili mi harmonogram na jedenadvacet dní! To jsem ani nečekal. Přidal jsem jim šest dní. A oni to zvládli. Při té stavbě vznikla nádherná atmosféra.

Její název Liko-Noe jste zvolili záměrně, i když nezachraňujete svět před potopou, ale suchem a horkem?

Zní to velkášsky, což není náš styl. Přišlo nám to ale vtipný.

Osvědčil se experiment, který jste realizovali v roce 2015?

Zelených fasád tenkrát moc po světě nebylo. U nás jsme byli první. Šli jsme na to intuitivně a s rostlinářkou paní Stra-

chovou. Bydlel jsem už u lesa, s dvanácti ovceci a dvěma psy jsem široko daleko byl největší farmář, a tak jsem měl nějaké zkušenosti. (směje se) Až dodatečně jsme zjistili, že naše metoda pěstování fasády hydrofilním způsobem se opravdu používá. Vypěstovali jsme si rostlinky ze semínek ve vatě. Měli jsme nachystané koše, na které jsme se pravidelně chodili dívat: „Jé, už máme milimetr, už to leze a je to zelené...“ Měli jsme ohromnou radost, jak nám rostlinky rostou, zalévali je, přihnojovali, foukali na ně, přeměřovali je. Už měly pět, osm centimetrů! Paráda! Jenže jak jsme makali na té stavbě, na rostlinky jsme pozapomněli. Za tři dny, když jsme se na ně přišli podívat, byly na troud, protože jsme je přestali zalévat. Za deset dní jsme museli vypěstovat novou fasádu. Znovu jsme přihnojovali, foukali... měli jsme milimetrové výrůstky, když jsme je na fasádu dávali. Fasáda při premiéře moc zelená nebyla, ale kytičky na ní dorostly.

Kolik se jich na fasádě během roku musí vyměnit?

Jen po zimě. Deset, někdy až dvacet procent.

Jak „živý“ objekt funguje?

Suchomilné rostliny na střeše, když nějakou dobu neprší, vydrží. Fasády jsou složitější. Na fasádě široké patnáct dvacet centimetrů není moc substrátu, a tak když zasvítí sluníčko, rychle vyschne. Navíc na fasádě funguje gravitace. Musíte na ni dostat závlahu. Vodu zachycujeme z provozu objektu a tím, že ji čistíme na fasádě, objekt chladíme. Přebytkovou vodu u objektu zachycujeme a posíláme zpátky na fasádu. Je to takové vodní perpetuum mobile. Důležité je, že fasáda coby kořenová čistička snižuje teplotu kolem stavby. Objekt chladí víc, než kdybyste na stejnou plochu vysadila les. A to byste ještě musela čekat několik let, než vyroste. My to děláme hned. Ta plocha odpaří víc vody, než by odpařily stromy.

Vývojáři jsou spokojeni?

Chtěli jsme samozřejmě vytvořit příjemné prostředí i pro kluky. Už tím, že vodu čistíme na fasádě, se objekt chladí. Nedali jsme do objektu vůbec klimatizaci, i bez ní je v něm příjemně. A to rozhodlo, že se zelenému stavění budeme věnovat nadále.

V loňském roce jste otevřeli první „živou“ výrobní halu Liko-Vo na světě. Opravdu byla první?

Nenašel jsem žádnou jinou průmyslovou halu v zeleném kabátě.

Změnili jste něco díky zkušenostem s Liko-Noe?

Fasáda na Liko-Vo je samozřejmě dokonalejší, protože už jde o třetí či čtvrtou generaci zelených fasád. Máme lepší senzory na fasádě, lepší techniku zavlažování i sofistikovanější kytičky. Víme, jaké osadit na jih, jaké na západ. Také používáme speciální substrát. Spolupracujeme s ČVUT a Mendelovou univerzitou v Brně. Pracujeme společně na vývojovém projektu podporovaném státem. Neustále je co zlepšovat.

Stavaři se proměnili v zahradníky?

To bychom rádi. Jenže pro stavaře je rostlina stále nepřítel. Lupení kdeco ucpává, nadzvedá, všechno zelené musí hned postříkat, zničit. Někde v pozadí se na stavbě třepou zahradníci, kteří vysadí jeden dva stromy, co se tyčí uprostřed betonu. Učíme stavaře, aby byli zahradníky. V budoucnu se tomu stejně nevyhnu. Když se dnes podíváte na nejlepší architektonické návrhy, jsou ozeleněné. Všude ve světě to začíná být norma. Jednou budou všechny stavby zelené a všude bude víc stromů.

U vás se „lupení“ nestříká?

Tým, který stavěl Liko-Noe, po jeho dokončení zmizel. (směje se) Všichni byli nadšení a po dvaceti sedmi dnech, co stavba trvala, postupně odešli. Loučili se se slovy: „Hele, já chci dělat ty staré haly. Ty kytky zdechnou a budu sem muset jezdit. Když tam dám plech, už nikam jezdit nebudu.“ Dnes už máme nový tým, který zeleným stavbám věří. Asi také proto, že už se daří i byznysu – zelené střechy a fasády prodáváme.

Takže staré haly už nestavíte?

To byste mi musela posílat peníze na konto. Musíme přežít. Stavíme teď po republice asi pět hal, čtyři jsou plechovky a jedna je trošičku zelená. Všem investorům jsme zelené haly nabídli, se všemi jsme se bavili a přesvědčovali je, ale nakonec vždy rozhodne zákazník. „Je to opravdu pěkný, ale já si raději ještě počkám. Ty staré haly fungují. Tak ahoj.“

Nikdo se nenašel, když Liko-Vo měla takový mediální úspěch?

Během měsíce ji na sociálních sítích vidělo asi dvacet milionů lidí. Jeden investor, který Liko-Vo viděl na internetu, přijel s tím, že začali nezelený projekt předělávat. Hala firmy v jižních Čechách, která dodává technologie do zemědělství, bude opravdu zelená. Také teď „zeleníme“ jeden velký rodinný dům. Slováci jsou otevřenější, pro ně teď připravujeme tři fasádičky. Zelený byznys jsme začali dělat před rokem a půl a loni jsme měli obrat v zelených technologiích osm milionů. Letos jsme už v létě měli prodáno za osm milionů i s covidem-19, tak jde o stoprocentní nárůst. Takže ta křivka je krásná. Nenabízíme jen zelené střechy a fasády, kořenové čističky, ale třeba i zelené příčky do interiéru.

Jsou překážkou finanční náklady?

Hala, která stojí čtyřicet milionů, by stála o sedm milionů víc. A ještě musíte přičíst provozní náklady. Kytičky je třeba také občas stříhat. Chápu investory. Zkusili jsme návratnost seriózně spočítat, abychom klientům pouze neřfkali, že je to pěkné, zdravé a že zachráníme svět. V zelené svářečské hale je šestkrát poddimenzovaná klimatizace, objekt se nemusí zateplovat a tak dále. A voní to v ní jako v lese. Vypočítali jsme, že za pět, možná tři roky se peníze vrátí, což už zní pro investory zajímavě.

Měl by stát alespoň u veřejných staveb zasáhnout a tvorbu zelených střech nařídit?

Jsmo sedm let za zeměmi, jako je například Německo, Nizozemsko či Francie. Samozřejmě můžeme jít evoluční cestou a jednou ty zelené střechy a fasády také budeme stavět. Nebo můžeme říct stavařům a developerům: „Hoši, máme pro vás vynikající novinku a vy na obytné stavby přidáte pár set tisíc korun a rozdělíte je do nájmu, což vychází na pětikorunu nebo desetikorunu na metr čtvereční, nikoho to nezabije, a v domě se bude žít úplně jinak. Nebudete stavět další a další piksle, které září. Nebudete pod ten kotel přikládat další a další polínka. Klimatická změna, ke které dochází, má obrovskou dynamiku. Dynamika našich opatření je téměř nulová. Potřebujeme skokovou změnu. Jenže to by museli rozhodnout politici, které si pla-

tíme z daní. Ať fungují jako vlivní lidé, ale ne jako mocní lidé.

Rozumíte aktivistce Gretě Thunbergové?

Škoda že utichly Fridays for Future, kdy se čeští středoškoláci přidávali k protestům za ochranu planety. Nejsou to žádní pitomci, oni budou žít ve světě, který teď tvoříme. Mají právo říct, ať se svým chováním něco uděláme. Klidně bych se mezi ně s transparentem postavil. Vadí mi, že se Gretě Thunbergové mnozí politici vysmívají, že je mladá a hloupá. Mám rád, když někdo dělá něco, co jiní nedělají.

Vy sám děláte rád něco, co jiní nedělají?

Přesněji nesnáším, když mi někdo řká, co mám dělat. To je ve mně asi od malička. Brzdím se pouze v jediném případě, když jde o manželku. Trošku to odnáší.

A musíte být nejlepší?

To ne. Ale když děláte něco, co jiní nedělají, jste asi nejlepší, ale to zjistíte až dodatečně. (směje se.) Když jsem se přesvědčil, že zelené stavby fungují, a navíc mají celospolečenský planetární dosah, dávalo mi to smysl. Nezačal jsem se jimi zabývat s myšlenkou: Teď musím udělat něco pro lidstvo!

Napsal jste pohádku Jak se mrak a barák skamarádily. O čem je?

V jedné mateřské škole chtěli, abych jim o zeleném stavění popovídal. Jak mám vyprávět tříletým až šestiletým dětem o zelených fasádách? Tak jsem si řekl, že napíšu pohádku, kterou jim přečtu. Když zajde slunce, okamžitě teplota klesne, když naopak vyjde, během pár hodin dramaticky stoupne. Slunce zasvítí na domy, které se začnou chovat jako radiátory, okamžitě vyzařují obrovské teplo do atmosféry.

To nezní moc jako pohádka.

Mraky nechodí tam, kde je moc teplo, proto se nekamarádí s pouští a neobjevují se nad ní. Mraky na obloze se nechtěly kamarádit ani s domy, protože nad nimi a kolem nich je velké horko. Jako na té poušti. Jednomu zelenému baráčku, který stál ve Slavkově u Brna, se nelíbilo, že mraky nemají mezi domy žádné kamarády. Zeptal se proto jedno-

ho mraku, který nad ním poletoval, jestli by se nemohly skamarádit. Mrak souhlasil, protože poznal, že tenhle domek jej neodhání.

Kdo pohádku ilustroval?

Jedna studentka. Myslel jsem si, že jsem napsal veledílo, a ona mě zepsula. „Vyměním ji!“ napadlo mě. Samozřejmě měla pravdu a text jsem upravil. Vnuk u pohádky docela dobře usíná.

Včasná osvěta je důležitá?

Než se některé z těchto dětí dostanou do rozhodujících funkcí, možná se tady upečeme.

Kde všude máte pobočky?

V Praze, v Bratislavě, v Budapešti a v Bangalore máme fabričku.

V Bangalore?

To je hlavní město státu Karnátaka v centrální části jižní Indie, má asi osm milionů obyvatel a říká se mu indické Silicon Valley.

Jak se to přihodilo?

Na brněnském veletrhu jsem zabloudil do pavilonu, který si celý pronajali Indové. Chytil mě tam jeden Ind za rukáv a dotáhl do svého stánku: „Od této chvíle máš zastoupení v Bangalore.“ Zareagoval jsem stejně jako vy. Nakonec jsem tam jel a od té doby pracujeme i v Indii. Ve fabrice se vyrábějí naše příčky pro indický trh a funguje to. Každých čtrnáct dní tam musel někdo jezdit, teď jsme ale podnik řídili na dálku. Vtipné bylo, že nám vypověděla kamerová technika těsně předtím, než ve městě vyhlásili v době pandemie zákaz vycházení z domu. Ve čtyři odpoledne to oznámili a platit to začalo o půlnoci. Lidé ve fabrice všechno zahodili a zdrhli domů, protože kdyby neuposlechli, policajti by je zmlátili. Nechali tam majetek za dvacet milionů! Vůbec jsme nevěděli, co se tam děje. Ale dobře to dopadlo.

Liko-S je rodinná firma, vaše děti už v ní pracují. Bylo to pro ně samozřejmé?

Když jsme s manželkou letěli na rodinné setkání na Floridu, kde dcera studovala a syn měl přiletět z Anglie – to nám bylo kolem pětáctiřiceti let –, poprvé jsme se v letadle bavili, co budeme za deset pat-

●● Motorka mě nutí udržovat kondičku, abych se zvedl, když spadnu. Bolí to čím dál víc. Když jsme ale měli trable s podnikáním, vyjížďky na motorce mě držely při životě. ●●

náct let dělat. Tehdy sedmnáctiletý Honza nás překvapil, když při večeři suverénně prohlásil: „Já to po vás převezmu.“ A dcera Hanka, která studovala hospitality management, řekla, že by také ráda ve firmě pracovala. Obrátila se na svého přítele: „Vid, Lavíku, že se mnou půjdeš do Slavkova?“ Z Lavíka, rodilého Jamajčana a úspěšného manažera jednoho z nejluxusnějších hotelů v Palm Beach, jsme udělali šéfa vývoje příček ve Slavkově u Brna. (směje se) Orraine Williams je úžasný kluk, naučil se česky a dnes je jedním z tahounů ve firmě. A také jeho zásluhou mám dva krásné vnuky.

Neuvažujete o tom, jim firmu už předat?

Jsem místopředsedou Asociace malých firem a živnostníků a mám na starosti právě rodinné firmy. Občas vidím, jak se té staré zakladatelské generaci nechce z firem odcházet. Padesátiletá děcka se musí podržovat rozhodnutí sedmdesátiletého táty. To opravdu nechci, musím z té firmy

odejít, i když synovi je „teprve“ 27 a dceři 32 let. Viděl jsem v Praze billboard, na němž asi dvanáctiletý hokejista v masce říká: „Táto, nebuď trenér, buď mým fanouškem!“ Budu jim už jenom fandit. A kontrolovat, jestli to dělají stejně jako já s manželkou podle naší firemní filozofie, ohleduplně vůči zaměstnancům a okolí. Ještě bych rád pomohl rodinnému a zelenému podnikání. Sám jsem se v životě nejvíc naučil od starších lidí.

Ještě se projedete na motorce?

Doma jednu enduro motorku stále mám. Občas si s kamarády vyrazíme do hor. Nejčastěji do Alp. Nutí mě udržovat si kondičku, abych se zvedl, když spadnu. Bolí to čím dál víc. Když jsme ale měli trable s podnikáním, vyjížďky na motorce mě držely při životě.

Závodil jste někdy?

Jsem bývalý závodník! Asi dvakrát jsem byl třetí na mistrovství republiky. Byli jsme sehraný tým: já, o devět let mladší brácha

a táta. Všude se mnou jezdili na závody. Neměli jsme moc peněz, a tak jsem si musel na závody vydělávat – a pak to ve škole doháněl. Brácha mi vedl deník, nedávno jsme jej někde objevili. Každý závod se otevírá černobílou fotkou, protože táta mě vždy vyfotografoval, další fotky obvykle chybí, protože s bratrem čekali, až pojedou druhé kolo, které jsem obvykle už nejel. (směje se) Jednotlivé zápisy nesou název závodu, datum, místo, kde se závod jel, jestli přšelo, nebo ne. A pod výsledkem je obvykle napsáno: „Nedojel, protože zadřel.“ Motorka nevydržela a rozsypala se. Dlouho mě závodění drželo, považuji jízdu na motorce za chlapský sport. Navíc jsme strojařská rodina, strojařinu jsem vystudoval a bavilo mě vrtat se v motorech. Když někdo nakreslí převodovku, už na papíře se musí točit. Mám rád věci, které jsou dokonalé a dokonané. Proto jsem nikdy nedělal klasickou stavařinu. Nikdy si asi nezvyknu, že je něco na výkresu, a v reálu to občas vypadá jinak. Teď už ale jezdím víc na elektrokole! ●

